

1) Nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, a to až do výše škody vzniklé do doby soudního rozhodnutí porušením smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta.

2) Soud nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sníží, což je však výsledkem určitého procesu rozhodování, který zahrnuje tři postupné fáze. V první fázi soud řeší otázku, zda byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Pro toto posouzení zákon žádná kritéria nestanoví; závěr o tom, zda je sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta, je tedy věcí volného uvážení soudu. Posouzení otázky (ne)přiměřenosti smluvní pokuty závisí na okolnostech konkrétního případu, zejména na důvodech, které ke sjednání posuzované výše smluvní pokuty vedly a na okolnostech, které je provázely. Není rovněž vyloučeno, aby soud již při posuzování této otázky přihlédl k významu a hodnotě zajišťované povinnosti, zákon mu to však neukládá. Teprve v případě, kdy soud dojde k závěru o nepřiměřenosti smluvní pokuty, nastupuje druhá fáze jeho rozhodování, kdy posoudí, zda-li použije svého moderačního práva či nikoli, tj. zda-li nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sníží. Je-li výsledkem druhé fáze rozhodování soudu jeho závěr, že svého moderačního práva využije, nastupuje poslední třetí etapa jeho rozhodování, kdy posuzuje, až kam (v jakém rozsahu) nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sníží. Teprve v této poslední fázi rozhodování je soud ze zákona povinen přihlédnout k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, přičemž možnost soudu snížit smluvní pokutu není neomezená – věřitel má vždy právo na pokutu alespoň ve výši vzniklé škody.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR [32 Odo 1299/2006, ze dne 24. 7. 2007]

Z odůvodnění :

Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 6. prosince 2005, č.j. 1 Cmo 74/2005-38, potvrdil výrokem I. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. listopadu 2004, č.j. 28 Cm 110/2004-20, ve výroku II., jímž byla zamítnuta žaloba na zaplacení 56 219,60 Kč s příslušenstvím. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního

stupně ohledně uplatněného nároku žalobkyně na smluvní pokutu ve výši 112 439,60 Kč pro pozdní úhradu částky 254 965 Kč za období od 8. 2. 2002 do 24. 4. 2003, kdy došlo k zaplacení dlužné částky, s jejímž zaplacením byla žalovaná na základě smlouvy o dílo ze dne 3. 5. 1993 v prodlení od 5. 2. 1994. Odvolací soud konstatoval, že ve smlouvě účastníky dohodnutá smluvní pokuta pro případ prodlení se splatností faktur ve výši 0,1 %

z dlužné částky za každý den prodlení není v zásadě nepřiměřeně vysoká, uvážil ale i skutečnost, že žalovaná čekala na soudní rozhodnutí ohledně povinnosti zaplatit dluh a smluvní pokutu, byť bylo věcí žalované, aby dopady a důsledky včasného zaplacení dlužné částky uvážila, nemohl však přehlédnout nepřiměřenost celkové výše smluvní pokuty v relaci k výši jistiny. Uzavřel, že soud prvního stupně správně uplatnil moderační právo podle § 301 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), když rozhodl o snížení smluvní pokuty na 50%, přihlížející i k tomu, že žalovaná po skončení soudního sporu ihned požadovanou částku a i z předchozí smluvní pokuty zaplatila.

Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu má v této části po právní stránce zásadní význam, učinil-li soud právní závěr v rozporu s hmotným právem, přičemž uplatnila dovolací důvod nesprávného právního posouzení podle § 241a odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř., že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Otázku zásadního významu spatřuje v tom, zda je možno moderovat absolutní výši smluvní pokuty, jež je co do způ-

sobu jejího stanovení odvislá od doby prodlení dlužníka, a zda je možno považovat za plnění dobrovolné, pokud dlužník zaplatí požadovanou částku až po více než deseti letech trvajících sporech, a konečně, zda moderaci v tomto sporu odůvodňuje zaplacení předchozí smluvní pokuty za jiné časové období. Dovolatelka namítá, že odvolací soud nesprávně vyložil a aplikoval ustanovení § 301 obch. zák., podle něhož soud sice může snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu, avšak ne za situace, kdy předtím dospěl k závěru, že ve účastníky dohodnutá smluvní pokuta pro případ prodlení se splatností faktur ve výši 0,1 % z dlužné částky za každý den prodlení není v zásadě nepřiměřeně vysoká. Dovolatelka se domnívá, že soud neposoudil snížení smluvní pokuty správně, přihlédl-li k celkové výši smluvní pokuty, která se ale odvíjela od doby prodlení žalované se zaplacením jistiny. Dovolatelka má za to, že takový postup je v rozporu se smyslem ustanovení § 301 obch. zák., tedy v rozporu s hmotným právem, jestliže moderačního práva soudu bylo použito ve prospěch účastníka, který neplacením po dobu více než 10 let zavinil, že smluvní pokuta dosáhla za tuto dobu takové celkové výše odůvodňující podle názoru soudu její snížení. Dovolatelka nesouhlasí ani se závěrem, že za dobrovolné plnění žalovanou je soudem považováno plnění až na pravomocného rozsudku soudu po mnoha letech snahy

žalobkyně domoci se svého práva. Dovolatelka navrhla, aby rozsudek odvolacího soudu byl v jeho potvrzujícím výroku a rozsudek soudu prvního stupně v jeho zamítavém výroku zrušen, a věc byla soudu prvního stupně v tomto rozsahu vrácena k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a zákona o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. k tomu oprávněnou osobou (žalobkyní) řádně zastoupenou (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), se zabýval nejdříve otázkou, zda je dovolání v dané věci přípustné.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, neboť právní otázka aplikace moderačního byla v napadeném rozhodnutí odvolacího soudu posouzena v rozporu s hmotným právem (§ 301 obch. zák.).

Dovolává-li se žalobkyně dovolacích důvodů uvedených v § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o. s. ř., je třeba připomenout, že způsobitelným dovolacím důvodem, jímž lze dovolání odůvodnit při dovolávání se přípustnosti podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je zásadně důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a při přípustnosti dovolání i dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., avšak není jím důvod, kterým by bylo možné vytýkat nesprávnost

skutkových zjištění (§ 241a odst. 3 o. s. ř.). Dovolací soud proto k dovolacímu důvodu uplatněnému ve smyslu § 241a odst. 3 o. s. ř. nemohl přihlídnout.

Nejvyšší soud se dále zabýval nesprávným právním posouzením věci odvolacím soudem ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., kterým je pochybení soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav, tedy případ, kdy byl skutkový stav posouzen podle jiného právního předpisu, než který měl být správně použit, nebo byl-li sice aplikován správně určený právní předpis, ale soud jej nesprávně interpretoval (vyložil nesprávně podmínky obecně vyjádřené v hypotéze právní normy a v důsledku toho nesprávně aplikoval vlastní pravidlo, stanovené dispozicí právní normy).

Podle § 544 odst. 1 občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) sjednají-li strany pro případ porušení smluvní povinnosti smluvní pokutu, je účastník, který tuto povinnost poruší, zavázán pokutu zaplatit, i když oprávněnému účastníku porušením povinnosti nevznikne škoda. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení smluvní pokutu lze sjednat jen písemně a v ujednání musí být určena výše pokuty nebo stanoven způsob jejího určení.

Podle § 301 obch. zák. nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit s přihlídnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, a to až do výše škody vzniklé do doby

soudního rozhodnutí porušením smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta.

Dovolatelce je třeba dát za pravdu, že oba soudy použily moderační právo podle § 301 obch. zák. v rozporu s hmotným právem a dosavadní ustálenou judikaturou.

Z pohledu přiměřenosti výše smluvní pokuty je totiž na místě hodnotit jinak smluvní pokutu sjednanou ve formě pevně stanovené částky a smluvní pokutu sjednanou formou určité sazby za stanovenou časovou jednotku. Pevně stanovenou smluvní pokutu by bylo možno (při současném zohlednění všech okolností daného případu) považovat za nepřiměřenou s ohledem na poměr mezi hodnotou zajištěné pohledávky a vyšší smluvní pokuty, kterou by v takovém případě byl dlužník povinen zaplatit i třeba jen za několik dnů prodlení. Stejně měřítko však nelze použít, dosáhne-li smluvní pokuta zajištěné pohledávky určité výše v důsledku dlouhodobého prodlení dlužníka; zde výše smluvní pokuty plně odvisí od doby, po kterou dlužník své smluvní pokutou zajištěné povinnosti neplní – čím delší je doba prodlení, tím vyšší je smluvní pokuta. Jinak řečeno, na nepřiměřenost smluvní pokuty nelze usuzovat z její celkové výše, je-li důsledkem dlouhodobého prodlení a s tím spojeným navyšováním o jinak přiměřenou „dení sazbu“ smluvní pokuty. Opačný závěr je nepřijatelný, neboť by ve

svých důsledcích zvýhodňoval dlužníka (čím déle by dlužník své povinnosti neplnil, tím více by byl zvýhodněn při posuzování případné nepřiměřenosti výše smluvní pokuty) a znamenal by zpochybnění funkcí, které má smluvní pokuta plnit (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 33 Odo 588/2003, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí NS/C.H.BECK, seš. 3/2004, pod označením RNS C 2801/2004).

V této souvislosti je možno poukázat i na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 400/2004, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí NS/C.H.BECK, seš. 32/2005, pod označením RNS C 3213/2005, řešící použití moderačního práva ve smyslu § 301 obch. zák., kdy soud nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu snížil, což je však výsledkem určitého procesu rozhodování, který zahrnuje tři postupné fáze. V první fázi soud řeší otázku, zda byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Pro toto posouzení zákon žádná kritéria nestanoví; závěr o tom, zda je sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta, je tedy věcí volného uvážení soudu. Posouzení otázky (ne)přiměřenosti smluvní pokuty závisí na okolnostech konkrétního případu, zejména na důvodech, které ke sjednání posuzované výše smluvní pokuty vedly a na okolnostech, které je provázely. Není rovněž vyloučeno, aby soud již při

posuzování této otázky přihlédl k významu a hodnotě zajišťované povinnosti, zákon mu to však neukládá. Teprve v případě, kdy soud dojde k závěru o nepřiměřenosti smluvní pokuty, nastupuje druhá fáze jeho rozhodování, kdy posoudí, zda-li použije svého moderačního práva či nikoli, tj. zda-li nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sníží.

V daném případě odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že účastníky sjednaná výše smluvní pokuty pro případ prodlení se splatností faktur ve výši 0,1 % z dlužné částky za každý den prodlení není v zásadě nepřiměřeně vysoká, avšak přesto přistoupil k druhé fázi rozhodování, tj. posouzení, zda-li použije svého moderačního práva či nikoli.

Je-li výsledkem druhé fáze rozhodování soudu jeho závěr, že svého moderačního práva využije, nastupuje poslední třetí etapa jeho rozhodování, kdy posuzuje, až kam (v jakém rozsahu) nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sníží. Teprve v této poslední fázi rozhodování je soud ze zákona povinen přihlédnout k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, přičemž možnost soudu snížit smluvní pokutu není neomezená – věřitel má vždy právo na pokutu alespoň ve výši vzniklé škody.

Jestliže tedy v dané věci soud snížil absolutní výši smluvní pokuty na 50%, když sám konstatoval, že účastníky sjednaná výše smluvní pokuty pro případ prodlení se splatností faktur ve výši 0,1 % z dlužné částky za každý den prodlení, není v zásadě nepřiměřeně vysoká, a přihlédl pouze k celkové výši smluvní pokuty, aniž by zohlednil, že její absolutní výše byla způsobena dobou prodlení se zaplacením dluhu žalovanou v déle několika let, rozhodl v rozporu s hmotným právem (§ 301 obch. zák.).

Bylo-li tedy rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu, jak výše konstatováno, vydáno v rozporu s hmotným právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v jeho potvrzujícím výroku podle ustanovení § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. zrušil; jelikož důvody, pro které byl rozsudek odvolacího soudu zrušen, platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil odvolací soud v zamítavém výroku i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Připravila: Jana Kvasničková